

RURAL PACT

Kogukondade julgustamine tegutsema maapiirkondade visiooni huvides

Poliitikaülevaade

Detsember 2024

Sisukord

1. Sissejuhatus	1
2. Miks on maaelupakt kohalikele kogukondadele oluline?	2
3. Kuidas tuua maaelupakt kodanikele lähemale?	3
4. Mida peaksid kohalikud osalejad tegema?	4
4.1. Koondumine kohaliku muutusi loovat protsessi soodustava kohaliku juhi ümber	4
4.2. Ulatuslikku osalust võimaldava organisatsioonilise korralduse kasutuselevõtmine	4
4.3. Muutusi loovaid ulatuslikke meetmeid sisaldavas ühises visioonis ja kavas kokkuleppimine	5
5. Mida peaksid poliitikakujundajad tegema tegevuse võimaldamiseks?	6
5.1. Kohalike juhtide ja nende loodud organisatsiooniliste üksuste tunnustamine tegeliku mitmetasandilise valitsemise partneritena	6
5.2. Kohaliku suutlikkuse suurendamise korraldamine ja/või rahastamine	6
5.3. Koordineeritud tegevuse hõlbustamine	7
5.4. Rahastamisele juurdepääsu parandamine ja bürokraatia vähendamine	7

Käesolevas dokumendis esitatud teave ja seisukohad on üksnes autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Komisjoni ametlikku arvamust. Komisjon ei taga käesolevas väljaandes esitatud andmete täpsust ega vastuta selles sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.

1. Sissejuhatus

Maapiirkonnad on Euroopa identiteedi ja heaolu seisukohast keske tähtsusega. Samal ajal seisavad maakogukonnad terves ELis silmitsi mitmesuguste probleemidega, sealhulgas rahvastikukadu ja elanikkonna vananemine, avalike teenuste (nt haridus, tervishoid ja transport) taseme halvenemine, esmastes majandussektorites teenitavate sissetulekute vähenemine ning kliimamuutuste negatiivsed tagajärjed.

Avaliku poliitika tasandil püütakse nende probleemidega tegeleda, kuid sellist reageerimist võivad takistada puudulik koordineerimine eri sektorite vahel, ebapiisav rahastamine, bürokraatia või standardlahenduste kasutamine, võtmata arvesse iga valdkonna eripärasid.

**Kui murrate pead selle üle,
kuidas maaelupakt Teie kohaliku
kogukonda aidata saab, on see
poliitikaülevaade Teile!**

Rahastanud
Euroopa Liit

2. Miks on maaelupakt kohalikele kogukondadele oluline?

Euroopa Komisjon töötas 2021. aastal pärast paljude sidusrühmadega konsulteerimist välja [ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni aastani 2040](#) (edaspidi „maapiirkondade visioon“). Maapiirkondade visiooni põhisaavutusi ja edasisi samme on kirjeldatud komisjoni 2024. aasta märtsi [aruandes](#).

Samuti lõi komisjon maaelupakti ehk koostöömehhanismi, mille eesmärk on innustada kõiki ELi sidusrühmi võtma meetmeid maapiirkondade visiooni elluviimiseks. Paktiga püütakse tuua maaeluküsimused poliitilises tegevuskavas rohkem esile, suurendada suutlikkust vastastikuse õppimise ja võrgustikutöö abil ning soodustada tegevust.

Selleks et komisjoni algatusele kaasa aidata, kehtestavad paljud avaliku sektori asutused uusi või tugevdavad olemasolevaid institutsioonilisi raamistikke, et toetada maaelupoliitikat ning aidata seeläbi maaelupakti riigi ja piirkondlikul tasandil ellu viia. Sellegipoolest tuleb järjepidevalt teha suuremaid jõupingutusi, et paktist saadav kasu jõuaks kohalike kogukondadeni nii külade, valdade kui ka alampiirkondade tasandil.

ELi maapiirkondade visiooni kümme ühist eesmärki

1. Atraktiivne ruum, mis on välja kujunenud harmoonilise territoriaalse arengu tulemusena
2. Osalus mitmetasandilises ja asukohapõhises valitsemises
3. Toiduga kindlustatus, majanduslikud võimalused, kaubad ja teenused laiemal ühiskonna heaks
4. Heaolule keskenduvad dünaamilised kogukonnad
5. Kogukondade kaasavus
6. Rikkalik looduskeskkond
7. Digitaalse innovatsiooni võimaluste täielik ärakasutamine
8. Ettevõtlikud, uuendusmeelsed ja kvalifitseeritud inimesed
9. Aktiivsed kohad töhusate, kättesaadavate ja taskukohaste avaliku ja erasektori teenustega
10. Mitmekesisus

Maaelupakti liikmed

Kohaliku, piirkonna, riigi ja ELi tasandi avaliku sektori asutused

Kodanikuühiskonna organisatsioonid

Ettevõtjad ja äriorganisatsioonid

Akadeemilised ja teadusasutused

Kodanikud

Kuidas saab maaelupakt kohalikke kogukondi aidata?

Võimalik kasu maakogukondadele

- ✓ Ametiasutuste ja üldsuse **suurem teadlikkus** maapiirkondade olulisusest
- ✓ Võimalused ja tugi, et **teha maakogukondade hääl kuuldavaks** otsustusprotsessides ja ametiasutuste tasandil ning suurendada poliitilist toetust maapiirkondadele
- ✓ **Kõigi poliitikapõhimõtete** (elamumajanduse, tervishoiu, hariduse ja liikuvuse valdkonnas) **hindamine maapiirkondade vajaduste** seisukohast ning kogukondade osalus nende poliitikapõhimõtete kavandamisel ja elluviimisel
- ✓ Platvormi pakkumine teabevahetuseks ja **vastastikuseks õppeks**
- ✓ **Kohalike osalejate suurem suutlikkus** tänu teadmiste, tehniliste oskuste ja rahastamisvõimalustega seotud teabe paremale kättesaadavusele, rakendussuutlikkus, et teha kindlaks maapiirkondade probleemid ja nendega tegeleda ning leida ja ära kasutada võimalusi
- ✓ **Inspireerivate tavade** kindlakstegemine ja levitamine
- ✓ Sidusrühmade innustamine välja kujundama, kavandama ja ellu viima **strateegilist visiooni ja meetmeid** maapiirkondade arenguks
- ✓ Toetus **poliitikameetmete parema koordineerimise** tagamiseks, et tegeleda maapiirkondade probleemidega terviklikul viisil

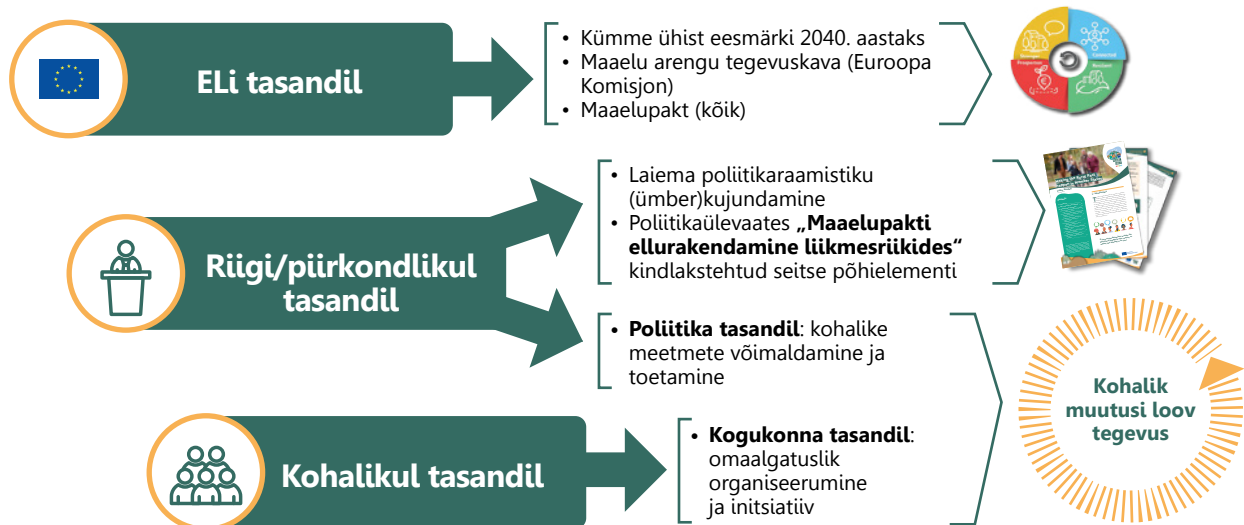
Seosed maaelu pakti eesmärkidega

- ✓ 1. eesmärk: **võimendada maakogukondade häält ja pöörata neile rohkem tähelepanu poliitilises tegevuskavas**
- ✓ 2. eesmärk: **võimaldada võrgustike loomist, koostööd ja vastastikust õpet**
- ✓ 3. eesmärk: **innustada võtma vabatahtlikult kohustusi tegutseda visiooni elluviimise nimel**

Selleks et maakogukonnad saaksid neid eeliseid täielikult ära kasutada, peavad riigi või piirkonna valitsused kehtestama mitmesugused mehhanismid poliitikakujundamise tasandil. Vaja on tugevat poliitilist juhtimist, samuti mehhanisme, et kaasata maakogukondi tegevusse ning hõlbustada võrgustike loomist ja vastastikust õpet, pikaajalise strateegia ja tegevuskava elluviimist, maapiirkondadele avalduva mõju hindamist, valdkondliku poliitika ja rahastamisallikate lõimimist ja koordineerimist. Neid elemente on kirjeldatud väljaandes „[Maaelupakti ellurakendamine liikmesriikides](#)” ning [maapiirkondade taaselavdamist soodustavaid tegureid käsitlevas aruandes](#).

Tegevus maapiirkondi mõjutavate üldiste riigisestest või piirkondlike poliitikapõhimõtete alusel on küll oluline, kuid ainuüksi sellest ei piisa selle tagamiseks, et **kõik kohalikud kogukonnad saaksid maaelupaktist kasu** ja suudaksid võtta tulemuslikke meetmeid maapiirkondade visiooni eesmärkide saavutamiseks. Selleks on vaja kohalike osalejate, sealhulgas kodanikuühiskonna ja eraõiguslike üksuste, ametiasutuste ja muude avaliku sektori osalejate ning ka riigi tasandi ja piirkondlike poliitikakujundajate ühiseid jõupingutusi.

Eesmärk tuua maaelupakt kodanikele lähemale – kes mida tegema peab?

3. Kuidas tuua maaelupakt kodanikele lähemale?

Maapiirkonnad on väga mitmekesised ja **pole olemas standardlahendust, mis sobiks ühtviisi kõigile**. Kohalike probleemidega tegelemiseks ja võimaluste kasutamiseks võivad maakogukonnad rakendada erinevaid lahendusi.

Sellegipoolest on mitmesuguseid põhimeetmeid, mis võivad hõlbustada kohalikkude muutusi loovat protsessi ja julgustada kohalikke kogukondi tegutsema. Osa neist meetmetest viivad ellu kohalikud kogukonnad ise, kuid mõnel juhul peavad meetmeid võtma ametiasutused kõrgemal tasandil, et luua tegevust soodustav keskkond.

Iga **maakogukond** peab töötama välja algatused, mis vastavad nende konkreetsetele vajadustele ja võimalustele ning kultuurilisele ja õiguslikule kontekstile. Eeskätt peaksid maakogukonnad tegema järgmist:

- **koonduma kohalike juhtide ümber**, st isik(ud) või organisatsioon(id), kes juhib (juhivad) maapiirkonna arengut;
- tagama asjakohase ulatuslikku osalust võimaldava **organisatsioonilise korralduse** (struktuur ja otsuste tegemise mehhanismid);
- leppima kokku **ühises visioonis ja kavas**, mis sisaldavad muutusi loovat ulatuslikku tegevust, sealhulgas vajaduste ja võimaluste kindlakstegemine.

Ühtlasi peavad muutusi loova kohaliku tegevuse soodustamiseks ja toetamiseks mitmesuguseid meetmeid võtma **kõrgema** (piirkondliku, riigi ja Euroopa) **tasandi ametiasutused**. Need asutused peaksid eeskätt tegema järgmist:

- **tunnustama kohalikke juhte** ja nende loodud organisatsioonilisi üksusi tegeliku mitmetasandilise valitsemise **partneritena**;
- korraldama ja/või rahastama **kohaliku suutlikkuse suurendamist**;
- soodustama kõigi asjaomaste poliitikavaldkondade ja rahastamisallikate lõikes **koordineeritud meetmeid**;
- parandama **juurdepääsu rahastamisele** ja vähendama bürokraatiat.

4. Mida peaksid kohalikud osalejad tegema?

4.1. Koondumine kohaliku muutusi loovat protsessi soodustava kohaliku juhi ümber

Maapiirkondade visiooni elluviimine nõuab paljude eri sidusrühmade osalust, kuid tavaliselt on üks osaline, kes arenguprotsessi otseselt või kaudselt algatab, näiteks üksikisik, väike rühm inimesi või mõni organisatsioon. Sellised **kohalikud juhid** võivad olla avaliku või erasektori või kodanikuühiskonna esindajad, kuid neil peab olema võime teisi piirkonna inimesi **inspireerida, motiveerida ja mobiliseerida** ning soov tegutseda **avalikes huvides** või üldsuse heaolu nimel.

Kohalik juht ei tohiks esindada üht konkreetset poliitilist või majanduslikku huvi, vaid peaks järgima kaasavat ja demokraatlikku protsessi. Kohalikud juhid võivad olla eestvedajad (kes toetavad kohaliku kogukonna jaoks olulist eesmärki), saadikud (kes esindavad teatavaid väärtusi ja kaasavad oma kogukonda tegevusse) või vahendajad (kes toovad kokku eri osalejaid või huve ning soodustavad koostööteket).

Selleks et viia meetmed kaugemas perspektiivis ellu, ei tohiks need inimesed või organisatsioonid tegutseda eraldi, vaid peaksid koostööd tegema tugivõrgustikuga. Väga oluline on, et selles tegevuses osaleksid noored (vt kasulikud materjalid veebisaidil [Generation Europe – The Academy](#)), naissoost isikud ja ettevõtete esindajad.

Bulgaaria äärepoolsetes piirkondades töötab sihtasutus [Sun Land Foundation](#) selle nimel, et soodustada kultuurivahenduse abil põlvkondade- ja valdkondadevahelisi sidemeid ligikaudu 30 külas. Algatuse raames veedavad noored loovisikud aega maapiirkondades elavate eakate naistega, et tihendada põlvkondadevahelisi sidemeid, kasvatada sotsiaalset kapitali ning seeläbi suurendada kogukonna vastupanuvõimet.

Noored loovad koostöös külaelanikega kohandatud lahendusi (nt vana koolihoone renoveerimine), et suurendada külade elamisväärsust ja demokratiseerida juurdepääsu ressurssidele. Kultuuri kasutatakse hoovana, et vähendada sotsiaalset eraldatust ning tegeleda vaimse tervisega seotud ja muude pakiliste probleemidega riigis, kus rahvastikukao tempo on maailma kiireim. Tänu kultuurivahendajatele on mõnes külas õnnestunud innustada inimesi maale kolima.

Tähelepanuväärne on ka Madalmaades asuv [Hilvarenbeeki](#) arukas küla, kus kodanikualgatuse toetatakse kohaliku arengu nõustajate võrgustiku abil.

4.2. Ulatuslikku osalust võimaldava organisatsioonilise korralduse kasutuselevõtmine

Uus dünaamika vajab organisatsioonilist korraldust, mis võimaldab kaasata eri sidusrühmi, soodustab ulatuslikku osalust ning ühendab demokraatliku otsustusprotsessi paindlikkusega.

Paljudes maakogukondades ei ole vaja luua uusi organisatsioone või struktuure, sest selliste ülesannete täitmiseks sobivad struktuurid on juba olemas, näiteks külaliikumise organisatsioonid, hästi toimivad programmi LEADER partnerlused ja arukate külade algatuste juhtorganid.

Sellel põhinevatest võivad need struktuurid vajada tugevdamist ja suutlikkuse suurendamist, et tegeleda rohkemate teemavaldkondadega, mis on territooriumi jaoks keske tähtsusega (nt liikuvus, tervishoid, kultuur). Seda võidakse teha sihtotstarbeliste riigisiseste/piirkondlike poliitikameetmete abil (vt allpool). Sel viisil suudavad kohalikud struktuurid suurendada paremini teadlikkust oma kogukondades ja innustada inimesi tegevusega ühinema.

Teistes kogukondades võivad peamised sidusrühmad otsustada mitte kasutada olemasolevaid või luua uusi struktuure, vaid määrata ühised eesmärgid, rollid ja ülesanded kindlaks lepingus või kokkuleppes.

Olenevalt ametlikkuse tasemest võivad kogukonnad vastu võtta mitmesuguseid vahendeid:

- kohalike sidusrühmade ühine avalik **deklaratsioon** või **tahteavaldus**;
- peamiste osalejate allkirjastatav **koostööleping** või **vastastikuse mõistmise memorandum**;
- **partnerlusleping** määratud üksusega, kes esindab partnereid, näiteks juhtiv partner või vastutav asutus (nii on see näiteks programmi LEADER puhul mõnes liikmesriigis, kus kohalikel tegevusrühmadel ei ole juriidilise isiku staatust, vaid üks partneritest valitakse vastutavaks asutuseks);
- **ametlik õigusakt**, millega sidusrühmad saavad liituda (vt maastikuharta (*Landscape Charter*) näide allpool);
- peamiste sidusrühmade koostöö soodustamiseks loodav **eriotstarbeline büroo**, näiteks kui kohalikud omavalitsused moodustavad omavalitsustevahelise struktuuri;
- strateegia või tegevuskava elluviimiseks loodav eriotstarbeline **juriidiline isik** (paljud programmi LEADER kohalikud tegevusrühmad tegutsevad konkreetsetl kohaliku strateegia elluviimiseks loodud vabariühendusena, teised aga eraõigusliku kasumit mittetaotleva ettevõtjana).

**Mitteametlikumat
laadi korraldused**

- Deklaratsioon või tahteavaldus
- Koostööleping või vastastikuse mõistmise memorandum

**Keskmise
ametlikkusega
korraldused**

- Ametlik õigusakt, millega sidusrühmad liituvad
- Partnerlusleping või määratud üksusega

**Ametlikumat laadi
korraldused**

- Ühine struktuur või büroo koostöö toetamiseks
- Eriotstarbeline juriidiline isik strateegia või tegevuskava elluviimiseks

Katalaani maastikuharta (Hispaania) on vabatahtlik õigusakt, mille alusel kohalikud sidusrühmad saavad teha koostööd, et parandada maastikku ja suurendada selle tulevikuväärtust. [Priorati vallas](#) kasutatakse seda hartat vahendina laiemal kohaliku arengu edendamiseks. See võimaldab kogukonnal kindlaks teha kohalikke probleeme ja leida oma vajadustele sobivaid lahendusi, et tegeleda rahvastikukao probleemiga, samuti tagada toiduga kindlustatus ja energiasõltumatus ning põllumajanduse ja majanduse mitmekesistamine.

Juhtimisstruktuur koosneb maastiku- ja kestlikkuskomisjoni nõuande- ja konsultatsiooniorganitest, keda toetavad maastikuamet ja mitmesugused piirkondlikud valitsusasutused, samuti huvitatud sidusrühmade osaluspõhised platvormid, millega soodustatakse arutelu ja algatuste elluviimist.

Priorati maastikuhartat toetatakse programmi LEADER kohaliku strateegia alusel ning sellega kaasneb vallavolikogu, maastikuameti ja kohaliku tegevusrühma tihe koostöö. Seda silmas pidades on harta kohaliku arengu koordineerimise vahend, mille abil kavandatakse meetmeid uutes, seni tähelepanuta jäänud piirkondades. Samuti on see seotud kõrgema tasandi poliitikameetmetega, näiteks [Katalaani maaelupaktiga](#).

Vt ka ühistegevust soodustav eriotstarbeline kogukondadevaheline organ (Prantsusmaa): „Fostering territorial cohesion through a dedicated instrument in Pays Vallée du Loir“, [esitlus](#) ja [video](#).

4.3. Muutusi loovaid ulatuslikke meetmeid sisaldavas ühises visioonis ja kavas kokkuleppimine

Muutusi loov tegevus, mida viiakse kohalikul tasandil ellu selleks, et tegeleda maapiirkondade vajadustega ning suurendada nende tugevust, ühendatust, vastupanuvõimet ja jõukust, peaks olema sidus ja hästi kavandatud.

Paljudes maapiirkondades juba kohaldatakse mitmesuguseid strateegiaid ja kavasid – seega ei pruugi olla vajalik (ega isegi soovitatav) hakata kogukonda kaasama järjekordse strateegilise dokumendi koostamisse. Sellegipoolest oleks kasulik, kui terve kogukond lepiks kokku oma piirkonna **üldises ühises tulevikuvisioonis** ning asjaomased osalejad oleksid teadlikud sellest, **kuidas nende tegevus üldist visiooni mõjutab**, isegi kui seda rahastatakse riigi tasandi või piirkondlike strateegiate või programmide alusel.

Sellises ühises visioonis tuleks juhinduda juba olemas olevatest **algatustest** ning hõlmata **suuremal arvul teemavaldkondi**: majandus, keskkond, taristu või teenused, nt tervishoid, haridus, liikuvus, elamumajandus. Piirkondade jaoks asjakohaste teemade valikul saab üldraamistikuna lähtuda maapiirkondade visioonist. Olenevalt kohalikest vajadustest võib tegemist olla pikaajalise ja järkjärgulise protsessiga, arvestades, et kohalikel sidusrühmadel ei pruugi olla võimalust tegeleda kohe kõigi nende teemadega.

Ülem-Kärntenis asuva Nockregiooni piirkonna

eesmärk on pakkuda Austrias parimat keskkonda elamiseks ja töötamiseks. Nockregiooni kohalik tegevusrühm korraldas tööühmade kohtumised, millel osales 800 inimest ning mille tulemusena koostati piirkonna eesmärgi kirjeldav ühtne strateegia.

Kuna programmi LEADER rahastusest kõigi nende eesmärkide saavutamiseks ei piisa, kasutab kohalik tegevusrühm ka Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ning muude ELi ja riigi tasandi rahastamisallikate vahendeid, mistõttu rahastus programmist LEADER moodustab vaid 30% kogueelarvest.

Samuti püüab kohalik tegevusrühm teha koostööd kõrgemal poliitikatasandil – näiteks osales kohaliku tegevusrühma juhataja demograafilistele muutustele keskenduvast riiklikus komitees –, ehkki sellised sidemed on praegu veel võrdlemisi piiratud.

Vt ka Prantsusmaa innovatiivne territoorium ja võrgustik, mis koosneb viiele probleemile keskenduva ühise visiooni ümber koondunud eri osalejatest: „Des Hommes et Des Arbres“ (Inimesed ja puud), [esitlus](#) ja [video](#).

Tahaksite midagi oma maapiirkonnas korda saata, kuid ei tea, kust alustada? Selleks on juba olemas mitmesuguseid vahendeid.

- ELi rahastatud projektis „[Smart Rural 21](#)“ (2020–2022) toetati maakogukondi (külasid) aruka küla strateegiate väljatöötamisel ja uuenduslike meetmete elluviimisel. Projekti [lõpparuandes ja teabelehel](#) on kirjeldatud mitmesuguseid [kogukonnavahendeid](#), [uuenduslikke kohalikke lahendusi](#) ja kogemusi, mis on saadud kogukondadega tehtud koostöö tulemusena.
- Euroopa maakogukondade liidu (European Rural Community Alliance, ERCA) aruandes „[Compass for Local Empowerment in rural areas](#)“ kirjeldatakse mitmesuguseid kasulikke [töövahendeid](#) ja esitatakse näiteid selle kohta, kuidas suurendada maapiirkondade mõjuvõimu kohalikul tasandil.
- Kasulikke soovitusi leiab ELi programmi LEADER juhendist, eelkõige jaotisest, [milles käsitletakse kohaliku tegevusrühma loomist](#).
- [ELi rahastamisvõimaluste töövahend maapiirkondadele](#) koondab teavet kohalike algatuste võimalike rahastamis- ja toetusallikate kohta.

5. Mida peaksid poliitikakujundajad tegema tegevuse võimaldamiseks?

5.1. Kohalike juhtide ja nende loodud organisatsiooniliste üksuste tunnustamine tegeliku mitmetasandilise valitsemise partneritena

Sarnaselt meelestatud isikud kogu Euroopast saavad omavahel suhelda [maaelu-pakti kogukonnaplatvormil](#). Platvormiga liitumisel saavad sidusrühmad algatada kogukonnarühmade kaudu temaatilisi arutelusid või neis osaleda, jagada kogemusi, leida partnereid ja tutvuda kasuliku materjaliga. Vääruslikku teavet ja andmeid ELi maapiirkondade kohta pakub [maapiirkondade vaatluskeskus](#).

Kuigi paljud maakogukonnad organiseeruvad, et edendada kohaliku tegevust, võivad nende jõupingutused riigi ja piirkondlike ametiasutuste tasandil tihti peale tähelepanuta jääda, sest ametiasutused peavad end sageli maaelu muutuste peamiseks kasvumootoriks.

Selleks et teadvustada maakogukondade põhirolli, anda neile volitused otsustada elluviidava tegevuse üle ning kaasata nad

mitmetasandilise ja eri osalejaid hõlmava valitsemise protsesside kaudu kohaliku tegevusse, võib olla vaja muuta mõttelaadi. Kasulikke ideid nende eesmärkide saavutamiseks saab projekti SHERPA seisukohadokumendist „[Empowering rural areas in multi-level governance processes](#)” (Maapiirkondade mõjuvõimu suurendamine mitmetasandilise valitsemise protsessides).

Osa kogukondi võib otsustada vormistada oma meetmed kohalike maaelupaktidena, et näidata üles pühendumust maapiirkondade visiooni elluviimisele. Sidemete loomine selle Euroopa poliitilise algatusega võib piirkondadel samuti aidata leida tunnustust piirkondlike, riiklike või Euroopa ametiasutuste tasandil. Kogukonnad, kes on teinud häid edusamme eespool osutatud (vt punktid 4.1, 4.2 ja 4.3) või muude elementide paikapanemisel, võivad kaaluda võimalust kasutada maaelupakti brändi, et suurendada nähtavust ja teadlikkust oma jõupingutustest ning luua suhteid teiste kogukondadega, kes rakendavad sarnast lähenemisviisi.

Paljudes Madalmaade küldes oodatakse kohalike kogukondadelt ettepanekuid muutusi loovate meetmete võtmiseks, et tegeleda kohalike sõlmküsimustega. Esmalt töötatakse välja külakavad, millest saavad külapaktid, kui kogukond ja omavalitsusüksus on kokku leppinud ülesannete jaotuses.

See moodustab osa valitsuse jõupingutustest eesmärgiga anda kohalikele inimestele rohkem vastutust ja viia fookus riigilt kohalikele tasandile. Näiteks on kohalikul kogukonnal õigus vaidlustada avaliku sektori asutuste meetmeid ja võtta avalike teenuste osutamine üle, kui nad ei ole sellega rahul.

Esimestes külakavades keskenduti peamiselt sellele, mida külaelanikud soovisid, et valitsus teeks, kuid edasised kavad on olnud suunatud rohkem sellele, mida inimesed ise teha saaksid.

Ka Katalaani algatus (punkt 4.2) on hea näide sellest, kuidas autonoomse piirkonna valitsuse eri asutused teevad koostööd kohaliku algatusega, et tõhustada mitmesuguste maapiirkondadele suunatud poliitikameetmete koordineerimist.

5.2. Kohaliku suutlikkuse suurendamise korraldamine ja/või rahastamine

Selleks et kohalikud kogukonnad saaksid suuremal määral osaleda kohaliku muutusi loova tegevuse väljakujundamisel ja elluviimisel maapiirkondade visiooni kõigis teemavaldkondades, peab neil olema sobiv **suutlikkus**. Muu hulgas on vaja **teadmisi, oskusi ning inim- ja rahalisi ressursse**.

Suutlikkuse suurendamine ehk koolituse, nõuannete, vastastikuse õppe võimaluste, teabe ning ka rahaliste vahendite pakkumine töötajate, kontoriseadmete ja tööreiside tarbeks on maakogukondade mõjuvõimu suurendamisel hädavajalik. Maapiirkondade mitmesugustele osalejatele tuleb kättesaadavaks teha eriotstarbelised kursused, tugiteenused ja veebipõhised töövahendid hõlpsasti mõistetava teabe ja sihipäraste nõuannetega.

Seda tuleks täiendada **kogukonna kohapealse elavdamise** abil, eeskätt piirkondades, kus veel midagi ei toimu või tegevus on väga piiratud. Samuti on väga oluline pakkuda maakogukondadele võimalusi üksteiselt õppida võrgustiku loomise kohtumiste, õppekäikude või praktika abil.

Peale selle tuleb tagada rahastus **põhikulude** katmiseks, et juhtida bürood ja palgata inimesi, kes tegelevad kohalike osalejate tegevuskava rakendamise kaasamisega ja tagavad selle järjepideva elluviimise. Sellist suutlikkuse suurendamist on võimalik näiteks rahastada tehnilise abi kaudu, mis on kättesaadav ELi vahendite haldamise eest vastutavatele korraldusasutustele.

Šotimaa kogukonnad võivad välja töötada kohalikud kavad ([Local Place Plans](#)) maa-arenduse ja -kasutusega seotud ettepanekute esitamiseks. Pärast asjaomases kohalikus omavalitsuses registreerimist lisatakse need Šotimaa planeerimissüsteemi ja neid tuleb arvesse võtta.

Kava elluviimise eest vastutab selle väljatöötamiseks loodud kogukonnaorgan. Selles protsessis on kogukondadele abiks selges ja lihtsas keeles koostatud [erijuhend](#) ning tuge saab küsida mitmelt organisatsioonilt.

Abi kava väljatöötamiseks saab küsida ka kohalikes omavalitsustes tegutsevatest kogukonnaõppe ja -arengu töörühmadelt või kohalike planeerimisosakondadelt.

Kava elluviimiseks saab samuti täiendavat tuge, näiteks Langholm Alliance sai rahastust kahe ametikoha – kogukonnaettevõtte juhataja ja projektiassistendi – jaoks Lõuna-Šotimaa ettevõtlusametist.

5.3. Koordineeritud tegevuse hõlbustamine

Asjakohaseid juhtimissüsteeme ja -mehhanisme eri rahastamisallikate kombineerimiseks ning koostoime suurendamiseks peetakse üheks [maaelupakti põhielemendiks riigi tasandil](#). Koordineerimise ja vastastikuse täiendavuse tagamine poliitika tasandil ei ole aga piisav: oluline on võtta praktilisi meetmeid kohapeal.

Ideaalsel juhul on maakogukondadel olemas koht, kust saada läbipaistvat teavet ja kus on võimalik avaldada arvamust mitmesugustel poliitika ja rahastamisega seotud teemadel, ilma et selleks oleks vaja pöörduda eri asutuste poole või järgida erinevaid eeskirju ja menetlusi. Ei ole vajalik ega ka mitte teostatav, et selline koht oleks olemas igas maakogukonnas, kuid see ei tohiks olla maapiirkondade osalejatest liiga kaugel – mõistlik lahendus oleks korraldada see alampiirkonna (NUTS 3) tasandil.

Samuti on oluline soodustada kogemuste vahetust, koostööd ja koordineerimist, luua usaldus eri rahastamisallikate eest vastutavate ametiasutuste vahel ning tagada, et neil on ühine arusaam maakogukondade vajadustest ja ootustest.

Teatavates Itaalia maakondades täiendatakse programmi LEADER rakendamise (mida rahastatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist) valitsuse sisealade strateegiat, mille eesmärk on tugevdada maapiirkondade demograafilist struktuuri.

Toscana tegutsev [Montagnappennino kohalik tegevusrühm](#) on maaelu arengu elavdaja rollis ning toetab sisealade strateegiat rakendavate valdade liitu. Selline koostöö tagab koostoime, kusjuures sisealade strateegia alusel rahastatakse peamiselt avalik-õiguslike üksuste elluviidavaid meetmeid, näiteks rahvastikukao ja sotsiaalse tõrjutuse probleemidega tegelemisele suunatud taristuprojektid, ning kohalik tegevusrühm toetab kogukonna arengu koostööprojekte, muus kui põllumajandussektoris tegutsevaid ettevõtjaid ja innovatsiooni.

Samuti osutab kohalik tegevusrühm tehnilist tuge sisealade strateegia alusel rahastust taotlevatele avalik-õiguslikele üksustele. Ajavahemikul 2021–2027 haldavad kohalikud tegevusrühmad ka teatavaid sisealade strateegia meetmeid.

Vt ka näide rahaliste vahendite piirkondlikul tasandil koordineerimise kohta [Soomes](#). Näiteid selle kohta, kuidas võrgustiku loomine on aidanud kujundada ühise arusaama, soodustada koostööd ja usalduse teket Rootsi rahastamise korralduste asutuste vahel, leiab väljaandest „[NRN support for LEADER/CLLD implementation](#)” (Riiklike maaeluvõrgustike tugi programmi LEADER / kogukonna juhitud kohaliku arengu elluviimisel, lk 5).

5.4. Rahastamisele juurdepääsu parandamine ja bürokraatia vähendamine

Kohalikud kogukonnad ei saa muutusi loovat tegevust ellu viia, kui neil ei ole juurdepääsu rahastamiskavadele, mis on ühelt poolt piisavalt **paindlikud** väga erinevate vajaduste täitmiseks ning teisalt piisavalt **lihtsad**, et kohalikel projektarendajatel oleks võimalik rahastust saada ilma ülemääraste haldustõketeta.

Osa riiklike või piirkondlike korraldusasutusi on ELi rahaliste vahendite haldamiseks välja töötanud keerulised eeskirjad ja tingimused, mis lähevad oluliselt kaugemale ELi õigusaktides sätestatust (seda nimetatakse mõnikord ülereguleerimiseks).

Selle tagajärjel ei soovi paljud kohalikud osalejad toetust taotleda või loobuvad projektidest, kuna otsustusprotsessid on liiga aeganõudvad. See on paljudes kohalikes kogukondades omakorda tekitanud negatiivse kuvandi ELi-poolsest rahastamisest. Seega peaks maaelupakti ja maapiirkondade visiooni kodanikele lähemale toomisega kaasnema liidu rahalistele vahenditele juurdepääsu **ühtlustamine ja lihtsustamine**.

Täiendavaid soovitusi selle kohta, kuidas kaasata eri osalejad maapiirkondade visiooni elluviimisse, on esitanud [Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee](#) oma arvamuses „Liikmesriikide, piirkondade ja kodanikuühiskonna osalejate ulatuslikum kaasamine ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni elluviimisse”.

Oluline vahend rahastamisele juurdepääsu hõlbustamiseks on lihtsustatud kuluarvestuse kasutamine, mille puhul toetusesaajad ei pea eraldi tõendama oma projekti iga üksikut kulutust, vaid üksnes seda, et kokkulepitud väljundid ja tulemused on saavutatud, ning neile tehakse väljamakseid vastavalt sellele.

Soomes kasutati [lihtsustatud kuluarvestuse süsteemi](#) (kindlasummalised maksed) juba paljudes perioodi 2014–2020 maaelu projektides nii programmi LEADER kui ka muude meetmete raames. Lihtne taotlusprotsess ajendas paljusid väiksemaid või esmakordseid toetusesaajaid kujundama välja projekteid ning programmi LEADER kohaliku tegevusrühma nõustajad olid neile abiks parimate rahastamisvõimaluste valikul.

Väiksemate toetusesaajate juurdepääsu rahastamisele aitab hõlbustada ka nn katusprojektide kasutamine (väikesemahuliste meetmete kogumeid hallatakse nii, nagu oleks tegemist ühe projektiga). Rohkem näiteid selle kohta, kuidas vähendada kohalike osalejate halduskoormust, saab Euroopa kalanduspiirkondade võrgustiku (FARNET) juhendist „[Delivering CLLD effectively](#)” (Kogukonna juhitud kohaliku arengu tulemuslik ellurakendamine).

Liituge maaelupakti kogukonna ja veebiplatvormiga:
https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/become-member_en.

 www.ruralpact.rural-vision.europa.eu

 info@rural-pact.eu

Autor: Urszula Budzich-Tabor

Tugipersonal: Enrique Nieto, Paul Soto, Pascale van Doren

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025

© Euroopa Liit, 2025. CC-BY 4.0

Kaanefoto: © andresr, Canva.com

Seda programmi rakendab

PRINT ISBN 978-92-68-22313-0 doi:10.2762/4685706 KF-01-24-027-ET-C

PDF ISBN 978-92-68-22312-3 doi:10.2762/6985259 KF-01-24-027-ET-N

